

GELECEĞİN
KÜTÜPHANELERİ

Z

T

EKNOLOJİNİN geliştirdiği, internet kullanımının yaygınlaştığı, yapay zeka ve dijital algoritmaların bilgileri düzenlediği günümüzde “kütüphanelerin geleceğinin ne olduğu”, merak edilen bir soru olarak karşımızda duruyor.

Post-endüstriyel devrim ve fikirlerin yayılma şekli konularında yazan Seth Godin, kütüphanelerin ilk başlarda elyazmalarının ve nadir eserlerin bulunduğu daha ‘özel’ yerler iken, sonradan toplumun bilgiye erişiminde etkin roller üstlenen yazılı kültürün hard-diskleri haline geldiğini, yakın gelecekte ise bu dönüşümün kütüphanelere yeni bir rol kazandıracağını söylüyor. Toplumun fikir ürettiği, ilham aldığı, birbirinden öğrenecek şeyleri olan insanların biraraya gelerek etkileşim kurduğu merkezlerin önem kazanacağını söyleyen Godin, kütüphanelerden ziyade kütüphanecilerin kıymetli bir rol üstleneceğine işaret ediyor: “Kütüphaneciler artık kitapların koruyucusu değil, yaratıcı düşünme ve öğrenme sürecini destekleyen bir eğitimci rolü üstlenmelidir.”

Seth Godin’in çözümlemesine bakılırsa, “geleceğin kütüphaneleri”ni konuşmak yerine “geleceğin kütüphanecileri”ni konuşmak daha doğru. Çünkü bir mekan olarak kütüphaneler 2000’li yıllardan itibaren kapsamlı ve çok fonksiyonlu bir kültür merkezine doğru evriliyor, kendi varlığını süreklileştirecek değişimleri gösteriyor. Fakat kütüphane kavramının tanımındaki “bilginin sistematik olarak düzenlenmesi” konusu, internet ve dijital devrimle dağılmış durumda. Herhangi bir yanlış görüş bilgi gibi görünerek internet üzerinden hızla yayılıyor ve birçok insanın kanaat oluşturmasında etkili oluyor. Her an yeni bir bilginin üretildiği ve paylaşıldığı sınırsız ve kontrolsüz büyüyen bilgi havuzundan, gereken ciddiyette ve doğrulukta bilgi ihtiyacını karşılayabilecek verileri elde etmek her geçen gün daha da zorlaşıyor. Bu da “bilgi uzmanları”na duyulan ihtiyacı derinleştiriyor. İşte tam bu nokta kütüphanecilere yeni bir misyon yüklüyor.

Geleceğin fiziksel olarak ihtiyaç duyulmasa ve bir mekan olarak yok olsa bile “kütüphane” varlığını sürdürecektir.

ve “kütüphaneciler”in varlığı daha stratejik hale gelecek. Milyonlarca kitabın dijitalleşmesi, dijital formatların ve arama motorlarının gelişmesi, kullanım kolaylıklarının artması fiziksel kitaba olan ihtiyacı sınırlandıracak. İnsanlar gittikçe evinin belli bir bölümünü ayırmak zorunda olduğu kitaplık yerine, terabaytlarca bilgi depolayan küçük bir harddisk ile ihtiyaçlarını çözmeyi tercih edecekler. Daha önceki yüzyıllarda asla başımıza gelmemiş olan birçok yeni şey gündelik hayatın bir unsuru haline gelecek. Sayısız dijital veri ve bilginin tasnif edilmesi hususunda kütüphanecilerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmesi, fiziksel kütüphane hizmetlerinin dijital unsurlarla birleştirilmesi ve bir teknoloji tasarım trendi O2O (Online to offline) gibi örneklerle, analog ve dijital unsurların bir arada kullanılması fark yaratabilecek bir yenilik olacaktır.

Geleceğin kütüphaneleri için öngörülen çoğu unsur gelişmiş ülkelerin kütüphanelerinde hayata geçmiş durumda. Buna karşılık, yaşanan ve yaşanacak gelişmelerin zorlayacağı bazı köklü değişimler, kütüphanecilerin disiplinlerarası bilgi birikimine sahip olmalarını zorunlu kılacak.

Teknolojiyle birlikte insanların, beklenti, istek ve bilgi arama davranışlarının farklılaşması, bilgi kayıt ve erişim ortamlarının değişmesi, bilgi kaynağına erişim yerine bilgiye erişimin önem kazanması, kütüphaneden çok kütüphaneci işlevini gerekli kılan bir sistematik ve yöntem ihtiyacını doğuruyor. Bundan dolayı kütüphanecilerin sorumlulukları yeniden ele alınıyor. Bu yeni sorumluluk alanları için şunlar zikrediliyor:

Küratör: Müze, kütüphane, sergi, yöneten ve faaliyetlerini düzenleyen yetkili kimse için kullanılan küratör kavramı, kütüphanenin kullanıcılar üzerinde bırakacağı etkinin yönetimi ve düzeninde kütüphanecinin yaratıcı ve etkin olmasını talep ediyor.

Eğitimci: Eskiden kütüphaneciler bilgi kaynaklarının koruyucusu ve kullanıcıları bilgi kaynaklarına götüren aracı durumundaydı, ancak teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgiye erişimin kolaylaşması kullanıcıların kütüphanecilerden beklentilerini büyük ölçüde

değiştirdi. Otodidakt öğrenmenin, geleceğin insanının en önemli yetilerinden biri olması ve hayatboyu öğrenmenin öneminin artması kütüphanecilerin eğitici rol üstlenmesini gerekli kılacak. Kütüphaneciler artık bilgi kaynağı ve kullanıcı arasında aracı olmaktan ziyade, kullanıcılara istedikleri bilgiye daha hızlı ulaşmanın yollarını öğretmenin, nitelikli, güncel, doğru bilgi ayırımının nasıl gözetileceği konusunda onları bilgilendiren, bilgi erişim sürecini tek başlarına kolaylıkla yönetmeleri için eğitim veren, yeni bir eğitimci fonksiyonu üstlenecekler.

Bilgi danışmanı: Bilgiye dayalı soru, talep ve ihtiyaçları cevaplamaya dönük etkileşimli süreçleri yönetmek, yeni kütüphaneci fonksiyonu için fırsat sağlayan bir alan. Bilgiye erişimin önem kazanması, bilgi ile bilginin kullanıcısı arasında bir danışmana duyulan ihtiyacı artırdı.

Bilgi yöneticisi: Bilgi kaynaklarını yönetmek, bilginin kendisini de yönetmeyi gerekli kılacak, bu süreçler için yaratıcı sistemler geliştirilecek.

Dijital okuryazar: Teknolojik ortamlardan birçok hizmetin yürütülmesi, bilginin hızlı çoğalması, daha kolay ulaşılması ve tercih edilmesi kütüphanecilerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmelerini zorunlu kılacak.

Network ortamları tasarlamak: Bilgi ve tecrübelerin paylaşımı artık yeni bilgi edinmenin yollarından biri ve bu ortamda kütüphaneler network merkezi haline geliyor. Kütüphaneciler farklı deneyimlerin aktararak paylaşıldığı network ortamları tasarlayacak.

Kütüphaneler artık deneyim inşa eden merkezler olacaktır ve kütüphaneciler bireylere ihtiyaç duydukları bilgi edinim ortamını ve yöntemlerini sunan çeşitli hizmetler verecektir. Kütüphaneciler bu deneyim sürecinin yöneticisi olacaktır. Z

KAYNAKÇA

1 Meryem Zeynep Akçaoğlu, “Geleceğin kütüphaneleri ve kütüphanecileri için farklı bir bakış açısı”, *II. Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Öğrenci Kongresi: Bildiriler*, Ankara Üniversitesi, 2018.

2 Seth Godin, “The Future of the Library: What Is a Public Library For?”, *Public Library Quarterly*, cilt 35, sayı4, 2016.

3 Seth Godin’in kişisel blogu: <https://seths.blog/>.